

La vila d'Agramunt és el centre geogràfic i la població capdavantera de la Ribera del Sió, una comarca natural situada en el punt de confluència de l'Urgell, la Segarra i la Noguera.

La Ribera del Sió és una llengua de terreny allargada en direcció est-oest, amb horitzons dilatats i límits imprecisos en la seva primera meitat i ben delimitada d'Agramunt en avall per les serres de Montclar i d'Almenara, al nord i al sud, respectivament. L'esmentada Ribera, com el seu nom indica, té com a eix el riu Sió, el qual discorre mansament i suau, enmig de conreus de secà fins a Agramunt, i fent de desguàs general dels regadius del canal d'Urgell des de la vila fins a trobar el Segre prop de Balaguer. Els serrats i turons que flanquegen el riu són de poca entitat i el conjunt constitueix una vall espaiosa, amb extenses planes d'al·luvi i graonades de terra més prima o pedregosa a mesura que guanyen en altura. Algunes terres han estat poblades des de molt antic, abunden les restes de poblats ibèrics i també s'han trobat mosaics i ceràmica de l'època romana. Curiosament no existeix cap rastre de la dominació sarraïna, tal vegada perquè la Ribera del Sió sempre fou terra de frontera.

La Història d'Agramunt comença vers el 1070, quan el comte d'Urgell Ermengol IV l'ocupà i la fortificà per fer front als àrabs que encara es movien pel Pla d'Urgell i per la part baixa de la Ribera. Un segle més tard, l'any 1163, lliures aquestes terres del perill musulmà, Ermengol VII concedí a la vila una Carta de Població curulla de privilegis, la qual impulsà el seu desenvolupament en tots els aspectes. Es planeja aleshores un ambiciós eixample urbanístic que tindrà vigència sis-cents anys; es fonamenta l'activitat comercial; prospera l'artesanat; es bat ací la moneda del Comte i s'aplega a la vila un Call jueu important. A la vegada s'inicia la construcció del temple parroquial de Santa Maria i a l'empar de l'esperit religiós floreixen les iniciatives comunitàries, des de la Confraria del Sant Esperit fins al poderós Gremi de Teixidors. Hi ha constància que a l'any 1128 ja se celebrava mercat; les fires foren autoritzades pel comte Ermengol X l'any 1309 i la Paeria és establerta a la vila l'any 1253 pel comte Alvar de Cabrera.

La vila d'Agramunt ocupa un lloc preeminent dintre el comtat d'Urgell i els agramuntins saben agrair amb la seva fidelitat els nombrosos privilegis que una i altra vegada els Comtes els han concedit. Quan a començaments del segle XV la casa comtal d'Urgell desapareix, Agramunt queda com a cap de demarcació territorial, la qual cosa afavoreix el prestigi i les possibilitats de la vila durant els segles següents. Des del segle XVI existia a l'església parroquial una Comunitat de Preveres Beneficiats; l'any 1614 es començà a

construir el Convent dels Pares Franciscans Franciscans, o Col·legi de Sant Bonaventura, al tossal encara avui anomenat del Convent; i com a mínim des de primers del segle XIV residia a la vila una comunitat de Mercedaris. L'existència d'aquestes comunitats impulsava la vida religiosa i cultural de la població i la tradicional devoció a la Mare de Déu del Socors, patrona d'Agramunt, aplegava a la vila multitud de fidels de la comarca, quan en ocasió de grans sequeres era tret a processó la sagrada imatge demanant el benefici de la pluja.

Al llarg del segle XVIII Agramunt participa en la recuperació econòmica i demogràfica general a Catalunya, s'edifica en molts espais encara lliures del recinte emmurallat i es comença a construir a extramurs. A la segona meitat d'aquest segle es basteix l'actual Casa de la Vila. El Decret de Nova Planta, l'any 1716, modifica les estructures administratives de Catalunya, la Vegueria d'Agramunt és suprimida i el seu territori agregat al Corregiment de Cervera. El segle XIX s'inicia amb optimisme, es desborden les antigues muralles per la banda de llevant, es comença la construcció del Mercadal-- una de les primeres places catalanes edificades d'acord amb un projecte previ-- i d'un espaiós edifici destinat a Casa-Escola.

El 1806 la fundació de la Germandat de la Sang de Ntre. Sr. Jesucrist, de socors mutu, prova el sentit de solidaritat dels agramuntins. Dels trastorns bèl·lics del segle XIX no se'n recorda cap fet remarcable llevat del famós Foc de Sant Ramon, el dia 31 d'agost del 1875. Amb tot el Sometent agramuntí fou present a la batalla del Bruc l'any 1808, presidits per la bandera que encara es conserva. La construcció del canal d'Urgell, que començà a regar l'any 1862, obrí àmplies perspectives a l'agricultura. L'establiment de l'Escola Primària Pública a mitjans de segle, contribuí a l'extensió de la cultura, atesa fins aleshores per centres privats. El segle XX s'obre amb perspectives afalagadores i així continua durant el primer terç del segle. Pel que fa a l'ensenyament, al col·legi de les Religioses Concepcionistes -encara en actiu- fundat l'any 1880, s'hi afegí el 1907 el dels Germans de les Escoles Cristianes (La Salle) que perdurà fins l'any 1933. L'arribada de l'electricitat el 1899 possibilità la industrialització i l'agricultura aconseguí un nou impuls amb la introducció dels adobs químics i la millora dels conreus. La construcció de la carretera de Cervera afavorí l'expansió urbanística a la banda de migdia i el 1936 s'eixamplà la plaça del Pou.

Es de remarcar que durant la República s'inicià la construcció d'un espaiós i modern grup escolar encara existent. La guerra 1936-39 truncà la prosperitat que ací es gaudia. A les frustracions i calamitats d'aquells anys a Agramunt cal afegir-hi els intensos bombardeigs aeris que la vila hagué de suportar l'any 1938, que la deixà pràcticament destruïda. L'entrada de les tropes nacionals es produí el dia 12 de gener de 1939. Entre els factors determinants la lenta recuperació, econòmica i demogràfica, cal esmentar a més de l'esperit emprenedor dels agramuntins, les obres públiques realitzades per l'organisme estatal " Regiones Devastadas " i l'afluència massiva d'immigrants. Més cap ací la mecanització ha transformat el món agrari i la ramaderia ha pres un gran increment.

La història recent està caracteritzada per una expansió en tots els ordres, expansió que podem qualificar de moderada demogràficament, lenta i progressiva en la industrialització, ben remarcable en els aspectes culturals i esportius, i extraordinària en el que es refereix a l'urbanisme.